

hjertesuk er det nok mere skiftende tiders almene træk, der dukker frem i skolebøgerne – vel at mærke, hvis man forstår at drage dem ud. Det kræver en hel del all-round viden, og mulighederne fører langt videre, end både Lauring og Krarup har haft plads til det her i deres ellers så afvekslende afsnit. Hos Gregersen savner man et forsøg på at aflæse politiske eller måske rettere kulturpolitiske aspekter i bøgerne i hans periode. Måske er der ingen; men det havde i så fald været interessant at undersøge, hvorfor der ikke var det. Det er tidens opfattelse af sig selv, skolebøgerne belyser – før i dage sommetider en noget lang tid, for der kom mange oplag af samme bog; men det er også tidens omgivelser, dens normer og idealer. Herforuden viser de også noget om undervisningsformer; men man skal være varsom med at bedømme *deres* succes efter bøgerne. Bog og system behøver ikke at være kongruente; begges fremgang er afhængig af lærerens talent, og det er ligeså vekslende som de andre ting, måske mere. Den udmærkede bog er forsynet med kronologisk bogliste, register og ikke mindst mange velvalgte billeder og teksteksempler. Der er meget at ryste på hovedet af, men taget i tid og sammenhæng og forstået ud fra de givne forudsætninger bliver der såmænd ikke meget tilbage, der var helt tåbeligt.

Finn H. Lauridsen

Sven Tito Achen og Ole Rostock: Bibliografi over heraldisk litteratur i Danmark og om Danmark 1589–1969 (Dansk historisk Fællesforening, 1971). 192 s.

Det ville være forkert at henvise denne bibliografi, udsendt i DHF's hånd-

bogsserie, til kun at være af interesse for fagheraldikere eller særligt heraldisk interesserede. Bogen vil være et udmærket hjælpemiddel for alle, som søger oplysninger om slægtsforhold, segl, flag og faner, symboler i bo- og varemærker, dekorationsdetaljer på mønter, sølvtøj, gravsten, kalkmalerier osv., osv. Lokalhistorikere f. eks. vil her direkte kunne hente meget stof til opklaring af problemer, som de tidligere måske har haft vanskeligt ved at løse og derfor har opgivet at tage med i deres arbejder.

Bibliografien har hentet sine titler fra de danske hovedbibliografier: Dansk Bibliografi, Bibliotheca Danica og Dansk Bogfortegnelse, tillige fra de videnskabelige bibliotekers kataloger og kartoteker, fra Tidsskriftsindex, Aviskronikårbog, Dansk historisk Bibliografi, diverse specialbibliografier, større værker, tidsskriftsrækker, Registreringstidende, Statstidende, Ministerialtidende, lovsamlinger m. v. Fra udlandet er medtaget hovedsagelig norske, svenske og tyske ting af interesse for danske forhold, men udvalgt mere tilfældigt og ikke udtømmende. Antallet af numre er ca. 2.500, og publikationerne rækker i tid fra 1589 til 1969. En kort indledning præsenterer systematikken og principperne for udvalg og opstilling. Den detaljerede indholdsfortegnelse gør det ud for stikordsregister, således at der kun er udarbejdet forfatterregister.

Bogens ydre har man med held gjort indbydende med Henrik Hieltstiernes exlibris fra ca. 1750 og Erik Menveds og Ingeborgs gravsten fra Ringsted. På forsatspapiret har man anbragt elefantriddervåbenskjolde fra 1704, og hvert hovedkapitel indledes af en afbildning med tilknytning til de følgende titler. Det er vel ment som et forsøg på at vise, at også andet i en bibliografi end indholdet kan være

indbydende, og det er da godt fundet på.

Finn H. Lauridsen

Jørgen Sthyr: Dansk Grafik 1500–1800. (Gyldendal, 1970), 299 s. Dansk Grafik 1800–1910. (Gyldendal, 1970), 331 s.

De to bind spændende fra Jacob Binck og de tidligste træsnitsillustrationer fra o. 1500 og frem til Willumsen, Olivia Holm-Møller og Aksel Jørgensen er et uændret fotografisk optryk af udgaven fra fyrrerne. Værkets værdi for kunsthistorien er indiskutabel; men dets rige billedudvalg gør det samtidig til en væsentlig kildepublikation for kulturhistorien. Teksten er karakteriseret af et nøgternt sprog og de gennemgående fordomsfrie, dækkende iagttagelser.

Desværre har forfatteren ikke ført det sidste bind up-to-date; behovet for en fremstilling af den danske grafiks udviklingsveje inden for de sidste halvtreds år er stort. Det havde bl. a. været rimeligt at supplere værket med populærgrafikken, der trådte frem i 30'ernes magasiner, ligesom en behandling af kunsttidsskrifternes grafik føles nødvendig i denne sammenhæng.

Lars Dybdahl

Povl Eller: Portrætsamlingen på Gammelkjøgegaard. (Det nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, 1970), 92 s.

Gammelkjøgegaards portrætsamling rummer 55 numre, og er således i forhold til andre herregårdssamlinger af moderat omfang. Yderpunkterne

spænder over tre århundreder: Det ældste er Birgitte Rosensparreportrættet fra ca. 1576 og det yngste malede Elisabeth Jerichau Baumann i 1863. Inden for dette tidsrum falder billedrækken uden større tidsmæssige spring.

Indledningsvis giver forfatteren et overblik over samlingens historie og fremhæver de ældste malerier som de mest betydningsfulde. Disse er også alle taget med blandt de gengivne portrætter, hvis antal er en værdifuld støtte til den grundige og præcise karakteristik, som følger hvert nummer i samlingen.

Lars Dybdahl

Thorkild Roepstorff: Operahuset i København. (Nyt Nordisk, 1970), 136 s.

Operahuset huser nu Østre Landsret, og bogen, forfattet af en af rettens dommere, er »skrevet i 50-året for Landsrettens indflytning«. Det er hovedsageligt det bygningshistoriske, der er bogens kerne; og den er resultatet af grundige arkivstudier både af aktstykker og tegningsmateriale.

Bygningen blev påbegyndt 1701 som operahus og stod færdig i 1703. Det har været usikkert, hvem arkitekten var; men ud fra stilanalyser og redegørelser for den kongelige bygningsforvaltnings opbygning, når forfatteren frem til, at bygningen skyldes kgl. bygmester Johan Conrad Ernst. Perioden som operahus blev kort; formentlig allerede 1708 gik den sidste forestilling over scenen. Fra 1717 og til 1861 var huset derefter benyttet af de to kadetakademier; derefter var det kaserne og fra 1884 rigsdagsbygning. De forskellige ombygninger følges nøje og bl. a. re-